

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

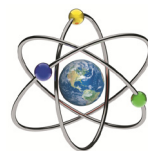
No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiyaga fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 202 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	

O'Z-O'ZINI RIVOJLANTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING PEDAGOGIK MOHIYATI

Kudenov Temurbek Maxsetbaevich

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Matematika o'qitish metodikasi kafedrasida assistent-o'qituvchisi

ORCID: 0009-0002-7077-6237

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'z-o'zini rivojlantirish tushunchasining nazariy-metodologik asoslari falsafa, psixologiya va pedagogika fanlari kesimida tizimli tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – o'z-o'zini rivojlantirishning ko'p qirrali mohiyatini ochib berish, bu jarayonning shaxs kamolotidagi o'rnini aniqlash va ta'lim amaliyoti uchun ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Muallif A. Maslou, K. Rogers, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, S.L. Rubinshteyn, M. Chiksent-mixayi va boshqa taniqli olimlarning ilmiy qarashlarini qiyosiy o'rganadi. Maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki, o'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi umumiy nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'unligida – ayniqsa zamonaviy pedagogik jarayon kontekstida – chuqur tahlil qilinib, ichki va tashqi omillarining uzviy bog'liqligi talqin etilgan.

Kalit so'zlar: o'z-o'zini rivojlantirish, shaxs taraqqiyoti, pedagogik jarayon, ichki motivatsiya, ijtimoiy-madaniy muhit, mustaqil o'rganish, faoliyat yondashuvi, shaxsiy kamolot, ijodiy o'sish, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article presents a systematic analysis of the concept of self-development at the intersection of philosophy, psychology, and pedagogy. The main goal of the study is to uncover the multifaceted essence of self-development, determine its role in personal growth, and formulate scientific recommendations for educational practice. The author conducts a comparative examination of the theories of prominent scholars such as A. Maslow, C. Rogers, L.S. Vygotsky, A.N. Leontiev, S.L. Rubinstein, M. Csikszentmihalyi, and others. The scientific novelty lies in an integrated theoretical and practical approach, with a deep analysis of self-development in the context of contemporary pedagogical processes and an exploration of the interrelation between internal motivations and the external socio-cultural environment.

Key words: self-development, personal growth, educational process, internal motivation, socio-cultural environment, independent learning, activity-based approach, personal self-actualization, creative development, educational effectiveness.

Аннотация: В данной статье проводится системный анализ понятия самосовершенствования в контексте философских, психологических и педагогических подходов. Основная цель исследования – раскрыть многоаспектную сущность самосовершенствования, определить его значение в процессе личностного развития и образовательной деятельности, а также разработать научные рекомендации для практики обучения. Автор сравнивает теоретические взгляды таких известных учёных, как А. Маслоу, К. Роджерс, Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, М. Чиксентмихайи и других. Научная новизна статьи заключается в комплексном рассмотрении самосовершенствования в единстве теории и практики, особенно в контексте современных педагогических процессов, а также в раскрытии связи внутренних мотиваций личности с внешней социокультурной средой.

Ключевые слова: самосовершенствование, личностное развитие, педагогический процесс, внутренняя мотивация, социокультурная среда, самостоятельное обучение, деятельностный подход, личностное становление, творческий рост, эффективность образования.

KIRISH

Hozirgi zamon ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – insonning shaxsiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, mustaqil fikrlash, yangilik yaratish va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishdan iborat. Globalizatsiya, axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi hamda jamiyat ehtiyojlarining ortishi shaxsning doimiy o'zgarishi, moslashuvi va o'sishini talab etadi. Bu esa o'z-o'zini rivojlantirish masalasini pedagogik, psixologik va falsafiy nuqtai nazardan yanada chuqurroq tadqiq etishni zarur qiladi. Ushbu maqolada o'z-o'zini rivojlantirish tushunchasining mohiyati, uning nazariy asoslari hamda ta'lim jarayonidagi o'rni yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'z-o'zini rivojlantirish masalasi falsafa, psixologiya va pedagogikaning uzviy integratsiyasini talab qiladigan ko'p qirrali hodisa sifatida ko'riladi. A. Maslou ^[1] ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasida insonning eng yuqori ehtiyoji sifatida o'zini aktualizatsiya qilishni ajratib ko'rsatadi. Unga ko'ra, inson o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga intilganidagina chinakam o'sishga erishadi. K. Rogers ^[2] esa shaxsiy o'sishni ichki motivatsiya, mustaqillik va o'zini anglash bilan bog'laydi.

L.S. Vygotskiy ^[3] o'z-o'zini rivojlantirishni ijtimoiy-madaniy omillar, muloqot va madaniy muhit ta'sirida shakllanadigan jarayon deb ta'riflaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi ta'lim jarayonida tajribali shaxslarning ko'magi bilan mustaqil rivojlanishga asos bo'ladi. A.N. Leontyev ^[4] faoliyat va ijodkorlikni shaxs kamolotining asosiy omillari sifatida belgilaydi.

Psixolog S.L. Rubinshteyn ^[5] inson faoliyati va ongli harakatlarini shaxsiy o'sishning ajralmas tarkibiy qismi deb hisoblaydi. A. Bandura ^[6] esa o'z-o'zini rivojlantirishni shaxsning o'zini boshqarishi, xatti-harakatlarini kuzatib baholashi va moslashtirishi bilan bog'laydi. V.V. Davydov ^[7] ta'lim jarayonida abstrakt tafakkur va ichki motivatsiyani rivojlantirishdagi rolni alohida ta'kidlaydi.

Mahalliy tadqiqotchilar ham ushbu mavzuni chuqur o'rganib kelgan. Jumladan, V.A. Slastenin ^[8], V.P. Zinchenko ^[9] va B.G. Ananyev ^[10] o'z-o'zini rivojlantirishning psixologik va pedagogik mexanizmlarini ochib bergan. M. Csikszentmihalyi ^[11] esa "oqim holati" orqali inson qobiliyatlarining maksimal darajada namoyon bo'lishini asoslab bergan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqola nazariy tahlil, qiyosiy yondashuv va umumlashtirish usullariga asoslanadi. Turli ilmiy manbalarni chuqur o'rganish orqali o'z-o'zini rivojlantirish tushunchasining falsafiy, psixologik va pedagogik talqinlari batafsil tahlil qilindi. Mavjud yondashuvlar o'rtasida solishtirma tahlil o'tkazilib, ularning umumiy jihatlari hamda o'ziga xos xususiyatlari aniqlab olindi.

Metodologik asos: Falsafa, psixologiya va pedagogika fanlaridan olingan turli nazariy ko'rinishlar sintez qilindi.

Nazariy domenlar: Maslou va Rodgersning ichki motivatsiya hamda o'zini aktallashtirish konsepsiyalari psixologik yondashuvning poydevorini tashkil etdi; Vygotskiy va Davydovning ijtimoiy-madaniy hamda faoliyat yondashuvlari pedagogik nazariyalarga asos bo'ldi; Leontyev va Rubinshteynning faoliyat-harakatlar modellari shaxs kamolotining psixologik mexanizmlarini ochib berdi.

Umumlashtirish: O'z-o'zini rivojlantirish kontsepsiyasi ko'p qirrali hodisa sifatida shaxsning nafaqat individual o'sishini, balki ijtimoiy-madaniy muhit bilan uzviy bog'liqligini ta'kidlaydi.

Natijada, zamonaviy ta'lim jarayonida o'z-o'zini rivojlantirishni amalga oshirish uchun integratsiyalashgan metodik yondashuv – ichki motivatsiyani qo'llab-quvvatlovchi psixologik mexanizmlar va faoliyatga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyalar uyg'unligidan foydalanish zarurligi aniqlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'z-o'zini rivojlantirish jarayoni murakkab, ko'p bosqichli va uzluksiz kechuvchi holatdir. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, mazkur jarayon quyidagi asosiy omillar bilan bog'liq:

- Ichki ehtiyoj va motivatsiya (Maslou, Rogers) ^[1; 2]
- Ijtimoiy-madaniy muhit va muloqot (Vygotskiy, Zinchenko) ^[3; 9]
- Faoliyat va ijodkorlik (Leontyev, Rubinshteyn) ^[4; 5]
- O'zini boshqarish va refleksiya (Bandura, Slastenin) ^[6; 8]
- Abstrakt tafakkur va mustaqil o'rganish (Davydov) ^[7]
- Optimal psixologik holat – "oqim" holati (Csikszentmihalyi) ^[11]

Zamonaviy ta'lim tizimida o'z-o'zini rivojlantirishning ahamiyati yuqori bo'lishiga qaramay, bu jarayon ko'pincha yetarli darajada qo'llab-quvvatlanmaydi. Talabalar asosan tashqi rag'batlarga tayanib harakat qiladi; ichki motivatsiya, mustaqil fikrlash, refleksiya va tanqidiy tahlil ko'nikmalari esa yetarli darajada shakllanmadi.

Qiyosiy tahlil natijasi:

1. Barcha yondashuvlar shaxsning faolligini va mas'uliyatini rivojlantirish zarurligini ta'kidlasa,
2. Falsafiy model va psixologik mexanizmlar o'rtasidagi nuanslar – individual o'sish (Maslou, Rodgers) va ijtimoiy-shakllantirish (Vygotskiy, Davydov) kontseptsiyalari – bir-birini to'ldiradi,
3. Pedagogik usullar (Leontyev, Rubinshteyn) o'z-o'zini rivojlantirishni amaliy jarayonga aylantirishda kalit rol o'ynaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. O'z-o'zini rivojlantirish – shaxsning raqobatbardoshligi va hayotiy muvaffaqiyatining asosiy omili.
2. Mazkur jarayon faqat ichki intilishlar bilan cheklanmay, ijtimoiy-madaniy muhit, ta'lim tizimi va faoliyat bilan bevosita bog'liq.
3. Ta'lim jarayonida o'z-o'zini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoit yaratish zarur.

Amaliy takliflar:

1. Mustaqil o'rganish va refleksiyaning rag'batlantirish;
2. Faoliyat orqali ijodkorlik va yangilik yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish;
3. Ta'lim tizimida ichki motivatsiyani kuchaytirishga qaratilgan metodlarni tatbiq etish;
4. Shaxs salohiyatini ochishga xizmat qiladigan integratsion yondashuvlarni qo'llash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ananyev B.G. Chelovek kak predmet poznaniya. – L.: LGU, 1968.
2. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1986.
3. Csikszentmihalyi M. Flow: The Psychology of Optimal Experience. – New York: Harper & Row, 1990.
4. Davydov V.V. Problemy razvitiya myshleniya v obuchenii. – M.: Pedagogika, 1986.
5. Leontyev A.N. Deyatelnost. Soznanie. Lichnost. – M.: Politizdat, 1977.
6. Maslow A. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1954.
7. Rogers C. On Becoming a Person. – Boston: Houghton Mifflin, 1961.
8. Rubinshteyn S.L. Osnovy obshchey psikhologii. – M.: Pedagogika, 1989.
9. Slavenin V.A. Pedagogika. – M.: Shkola-Press, 2000.
10. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
11. Zinchenko V.P. Soznanie i deyatelnost. – M.: Nauka, 1982.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.